

A budapesti kir. m. tud.-egyetem bölcsészeti karának irodalmi munkássága. 1780—1895. *Ezredévi emlékkönyvül a kar megbízásából egybeírta Horváth Ignác m. n. múzeumi segédőr. Budapest, 1896. 8-r. IV + 455 l.*

Ez a vaskos kötet mint magyar művelődéstörténeti kútfő és bibliografiai segédkönyv egyaránt méltó figyelműnkre. A bölcsészeti kar pedig elkészíttetése által a kegyelet adóját is lerőtta azokkal szemben, kik a magyar tudományos élet fejlődésének kezdetén szerényebb arányu működést fejtvén ki, emléküket csupán e lapok őrzik. A feledésbe ment nevek egész sorára bukkanunk e kötet lapozgatása közben s figyelmesebben megtekintve egyik-másik irodalmi tevékenységének adatait, nem egyszer akadunk oly rokonszenves munkásság nyomaira, melyeket szem elől téveszteni nem csak a kegyelet ellen való vétség volna. Egy szóval azok, a kik tudományos téren működnek, kétszeresen örülhetnek e munka megjelenésének; egyrészt elődjeik emlékének szerény de komoly jellegű megörökítéseért, másrészt pedig az egyes tudományos kérdések hazai művelésének történetéhez bő adalékokat szolgáltatató munka tudományos előnyeiért.

Az egyetem bölcsészeti kara természetesen nem foglalja magában teljesen a magyar tudományos tevékenységet, sőt a szorosán körébe vágó tudományágak terén is a testületen kívül álló egyének nagy arányu működést fejtettek ki. Csakhogy a hazai tudományos élet minden mozgalmában részt kellett venni azoknak, kik az egyes tudományos ágaknak mintegy hivatalos képviselői. S valóban alig találunk kérdést, melyre némi vonatkozást ne tüntetne föl a bölcsészeti kar tagjainak irodalmi működése. Ezek a vonatkozások sokszor bizony a maradiság és szellemi tehetetlenség bizonyosságai, de mint ilyenek is értékesek a művelődéstörténeti vizsgálódó számára, a ki pl. felső tudományos oktatásunk színvonalát akarja megítélni. A bölcsészeti kar mintegy ki hívja ezt az ítéletet, midőn őszinte nyílt vallomást tesz sáfárkodásáról. Előkelő nagy társaság vonul el szemeink előtt s ha egy-egy illetéktelen alak jelenléte bántó is egy kissé, a tehetségnek és a szorgalomnak grandiózus képviselői valóban lélekemelő hatást gyakorolnak, a mint a könyvben — pedig csak egyszerű czímek csoportosítása által — munkásságuk egész körét áttekintjük. A magyar szellem dicsőségét hirdeti ékesen szólóan ez a könyv is, mely azonban minket e helyen első sorban a bibliografia szempontjából érdekel.

Horváth Ignác ez alkalommal is bebizonyította, hogy a leglekiismeretesebb és legszakavatottabb bibliografusaink közé tartozik. A ki ilyesmivel foglalkozott, tudja jól, hogy oly hatalmas anyagnak már csak összegyűjtése is mily sok vesződéssel jár. Kétszázhetvenöt tanár irodalmi működését tünteti föl a Horváth

Ignác könyve. Egy részüknek neve is feledésbe ment, munkáiknak jegyzékét pedig csak hosszas kutatások által lehetett összeállítani; viszont vannak olyanok is, kiknek szétágazó, nagy kiterjedésű munkássága ugyancsak próbára teszi a bibliografus éberségét és türelmét. Horváth Ignácban megvolt mindkettő. Fölsorolja mindenekelőtt az egyes tanárok önállóan megjelent munkáit, azután pontos jegyzékben az időszakai sajtóban megjelenteket. Kiterjeszkedik azokra is, melyek kéziratban maradtak vagy pedig a sajtóra várnak. Szóval valóságos pontos repertóriumot nyújt, melynek a művelődéstörténet-írók, a szaktudósok s pedagógusok igen gyakran fogják hasznát venni. Használatot nagyban megkönnyíti könnyen áttekinthetősége. Három korszakba van osztva az egész anyag: I. 1780—1849, II. 1850—1867, III. 1868—1895. S minden korszakban a tanárok nevei vastagnyomással betűrendben következnek egymás után, úgy hogy a kívánt adatok megtalálása a legkényelmesebben történhetik meg. Egy általános névmutató zárja be a munkát, mely a bölcsészeti karnak méltó emlékkönyve, a magyar művelődés és tudományosság történetének hasznos segéd-eszköze, a bibliografiai irodalomnak pedig újabb gazdagodása.

E—r.

A freisingeni nyelvemlékek. (*Frisinské památky jich vznik a význam v slovanskem písemnictví. Podává Dr. Václav Vondrák, s devíti tabulkami. V. Praze 1896.*) 4-r. 82 l.

A cseh akadémia igen nagy szolgálatot tett a szlavisztikának azzal, hogy a freisingeni nyelvemlékeket kiadta. Méltó folytatása ez annak a vállalatnak, a melyben első gyanánt, ugyancsak *Vondrák* Wenzel bécsi cs. és kir. udvari könyvtartisztól a '(Ilagolita Clozův' jelent meg. *Vondrák* Wenzel alapos ismerője mind az ószlovén nyelvnek, mind pedig az ószlovén irodalomnak. Ennek az előttünk fekvő munkának is minden egyes során meglátszik az a körültekintő, mély ismeret, a mely *Vondrák* értekezéseit jellemzi.

Vondrák azzal kezdi könyvét, hogy elmondja, mikép bukkantak rá a három freisingeni nyelvemlékre. 1803-ban találták a nyelvemléket a freisingeni klostrom egy latin kódexében a a mikor az volt a rendelet, hogy az összes bajor klostromi könyvtárak átvizsgálandók. 1803-tól van a három emlék a müncheni királyi levéltárban.

Azután a szerző leírja, mi történt a kéziratok kiadására vonatkozólag, majd ismerteti *Kopitar-Dobrovsky* e tárgyban véghez vitt levelezését, s bírálólág ismerteti az összes nézeteket, kiadásokat, a melyek ide vonatkoznak. A 11-dik laptól aztán halljuk magát a szerzőt is; bizonyítja, hogy e nyelvemlékek, a melyek a latin egyház legrégebb szláv termékei, a görög egyház ószlovén egyházi irodalma alapján keletkeztek. Bizonyításának